

Stockholms
universitet

BESLUT
2019-10-24

Dnr SU FV-1.1.3-2486-19

Rektor

Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli, Ledningssekretariatet

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Yttrande över betänkandet *Kontroller vid högskoleprovet – ett lagförslag om åtgärder mot fusk (SOU 2019:37)*

Stockholms universitet har av Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) anmodats att inkomma med synpunkter på delbetänkandet från Utredningen om fusk vid högskoleprovet, *Kontroller vid högskoleprovet – ett lagförslag om åtgärder mot fusk (SOU 2019:37)*. Universitetet har följande att anföra.

Sammanfattande synpunkter

Stockholms universitet avstyrker utredningens båda förslag om in- och utpasseringskontroller med kroppsvisitation respektive kontroller med radiovågsdetektion. Kroppsvisitation kan upplevas integritetskränkande samtidigt som den låga föreslagna kontrollfrekvensen (två procent av provdeltagarna) sannolikt inte har avskräckande effekt på presumtiva fuskare. Radiovågsdetektion är behäftad med betydande osäkerhet och kan vara störande för provdeltagarna. Båda metoderna är också sannolikt mer tids- och kostnadskrävande än vad utredningen redovisar.

Universitetet förordar i stället insatser för att förhindra att provfrågor läcks till fuskliga. En metod som visat sig verkningsfull är att införa personalkategorin materialsamordnare i arbetet med provgenomförandet. Fusket skulle också försvåras avsevärt om flera versioner av provet användes vid samma provtillfälle.

Allmänt om behovet av kontroller

Stockholms universitet instämmer i utredningens resonemang (ss. 94ff.) att högskoleprovet är ett viktigt urvalsinstrument till högre utbildning, och att fusk inte bara drabbar enskilda utan även motverkar ambitionen om breddad rekrytering och i förlängningen skadar tilliten till universitet och högskolor. Det är motiverat att tillgripa relativt långtgående åtgärder för att motverka fusk, då provdeltagarna såväl utgör den grupp som utsätts för åtgärderna som den grupp som i första hand skyddas av att fuskkontroller genomförs på ett effektivt sätt (dvs. den överväldigande majoritet som inte fuskar på provet). Effektiva fuskkontroller kan sägas ligga i provdeltagarnas intresse.

In- och utpasseringskontroller med kroppsvisitation

Det är av vikt att kontrollerna utformas på ett väl avvägt sätt, som inte medför större integritetsintrång än vad som är nödvändigt för att uppnå målet. In- och utpasseringskontroller i form av larmbågar av olika slag är i sig inte särskilt integritetskränkande utan ingår i det dagliga livet, vid flygplatser liksom i många butiker och allmänna bibliotek. Kroppsvisitation innebär dock ett betydligt större ingrepp i provdeltagarnas kroppsliga integritet. Det bör därför vara möjligt för en provdeltagare att avstå från att delta i provet i det fall en passering genom larmbågen inte kan göras utan att larmet går. Enligt utredningen är avsikten ändå inte att den som fastnar i en kontroll vid inpasseringen ska kunna avstängas från deltagande i provet i framtiden, eller i övrigt drabbas av en sanktion (ss. 161ff.).

Utredningens förslag (s. 147) om att högst tio procent, och inledningsvis högst två procent, av provdeltagarna ska kontrolleras kan befaras innebära att kontrollerna inte kommer att ha en tillräckligt avskräckande effekt på presumtiva fuskare. Vidare kommer det sannolikt att behöva utföras många onödiga manuella kroppsvisitationer när metalldetektorn ger utslag för föremål som provdeltagare har på sig, som inte är elektronisk utrustning.

Undersökning med radiovågsdetektor

Stockholms universitet delar utredningens uppfattning (s. 112) att en undersökning med en radiovågsdetektor inte kan anses lika ingripande utifrån ett integritetsperspektiv som att undersöka vad en person har på sig eller med sig genom att känna på och i kläder, m.m. Kontroller med radiovågsdetektor kan dock komma att medföra störningsmoment för provdeltagarna.

Omständigheterna att utrustningen vid tester visat sig oprecis och känslig för yttre störningsfaktorer i indikationen av signaler (ss. 101f) samt att kontrollanten saknar möjlighet att säkerställa undersökningsresultatet genom en kroppsvisitation eller liknande (s. 137) medför att flera personer kan komma att bli utsatta för en närgången pejling under pågående prov, utan att det går att med säkerhet fastställa från vem signalen kommer. Då provet genomförs under stark tidspress kan det förutsättas att de provdeltagare som berörs, dvs. inte enbart den person som har otillåten utrustning, kan komma att uppleva situationen som mycket störande. Vid Stockholms universitet liksom vid flera andra lärosäten genomförs prov i hörsalar med sluttande plan där stolarna är placerade i långa rader, vilket gör tillgängligheten för personen som pejlar mer begränsad och därmed också potentiellt mer störande. I kombination med kravet (s. 138) att deltagarnas väskor och andra personliga tillhörigheter ska förvaras samlade på anvisad plats i provlokalen, så långt från provdeltagarna som möjligt, får konstateras att många av dagens provlokaler inte längre skulle fungera som sådana om den föreslagna metoden införs.

Undantag från kontroll

Stockholms universitet anser att personer som av medicinska eller andra skäl önskar undantag från eller anpassning av kontrollen (ss. 131f.) oavsett önskad provort och provanordnare alltid ska inkomma med sina läkarintyg eller motsvarande till UHR, för en nationellt enhetlig bedömning av sådana intyg.

Tidsåtgång

Utredningen menar att kontrollerna ska kunna göras inom ramen för den nuvarande totala provtiden (s. 89), något som Stockholms universitet bedömer vara orealistiskt.

Utredningen räknar med att tidsåtgången för att kontrollera varje provdeltagare är en minut med båda de föreslagna metoderna (ss. 183, 186). I varje provlokal finns 26-30 skrivande, vilket innebär att det tar två kontrollanter sammanlagt 15 minuter att kontrollera samtliga. När metalldetektorn ger utslag och det krävs en manuell kroppsvisitation kommer kontrollen ta betydligt längre tid, i synnerhet om provdeltagaren kräver att bli undersökt i avskilt utrymme. Provdeltagarna som kontrolleras kommer därmed inte hinna att få någon rast mellan provpassen. En kontroll vid inpassering vid provpass 2 och efterföljande pass är inte möjlig att genomföra eftersom starten av varje provpass då skulle försenas med 15-20 minuter i den aktuella provlokalen.

Kostnader

Stockholms universitet anser att finansieringen av högskoleprovet måste ses över i stort, avseende såväl anmälningsavgiftens storlek som fördelningen av anmälningsavgiften mellan UHR och högskolorna, som varje år går med underskott som måste täckas av utbildningsanslaget. En höjning av anmälningsavgiften är välkommen, men den bör vara högre än den föreslagna och till större delen tillfalla högskolorna, som inte har kompenseras för de senaste årens kostnadsdrivande arbete och åtgärder som bedrivits för att minska fusk. I sammanhanget är det värt att notera att UHR i budgetpropositionen tilldelas ett extra årligt anslag på 18 miljoner kronor per år under tre år för att bekämpa fusk.

Stockholms universitet bedömer att utredningen (kap. 8) underskattar de faktiska kostnaderna för genomförande av de föreslagna kontrollerna. I varje provlokal behövs två metalldetektorer för att in- och utpassering ska kunna ske inom en tidsram som inte förskjuter hela provtiden. Vid radiovågsdetektion behövs också fler detektorer och kontrollanter än vad utredningen beräknar för att kontrollerna ska kunna fungera praktiskt – om ambitionen att kontrollera samma provlokal vid minst två tillfällen under provtiden (s. 183) ska kunna realiseras skulle det behövas dubbelt så många som beräknat. Utredningen tar heller ingen hänsyn till högskolornas kostnader för administration av kontrollanterna, t.ex. rekrytering, placering och annan personaladministration.

Alternativa åtgärder mot fusk

Stockholms universitet menar att utredningen inte i tillräcklig omfattning har undersökt andra metoder att minska möjligheterna till fusk vid högskoleprovet. En sådan kan vara att tillhandahålla flera versioner av provet vid samma provtillfälle, något som utredningen enligt universitetets mening avfärdar väl lättvindigt med hänvisning till distributionsproblem och begränsningar hos datasystemet (ss. 104f.).

En förutsättning för fuskligors verksamhet är att de får tillgång till innehållet i provet i förväg eller under pågående prov. Det har visat sig (som i ett aktuellt fall i Norrköping våren 2018) att detta oftast beror på att provpersonal fotograferar av provet och sprider provfrågorna. Detta är möjligt endast om någon i provpersonalen ensam har tillgång till provmaterialet redan från provdagens morgon och därefter under resten av dagen. Vid användning av personalkategorin materialsamordnare i kombination med den organisation på provdagen som idag bl.a. finns vid Stockholms, Göteborgs och Lunds universitet, minimeras på ett verkningsfullt sätt risken för att provfrågor läcker ut. För att fusket ska kunna stävjas fullt ut genom denna metod krävs dock att landets alla provanordnare tillämpar samma strikta rutiner. Om det inte sker genom frivilliga överenskommelser mellan UHR och lärosätena bör införande av nya föreskrifter övervägas.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Clas Hättestrand, och universitetsdirektör Eino Örnfeldt. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Anna Riddarström, Ledningssekretariatet (protokollförare).

Astrid Söderbergh Widding

Rikard Skårfors